Osmanlı Kültür ve Medeniyeti — Deneme

Akıllı Soru · 05.11.2026 · 7 soru

Bir gazetede şu satırlar yer alır: "Devlet işleri artık halkın gözü önünde duyurulacak; yeni yazılar matbaada basılacak, resmî haberler herkesçe izlenebilecektir."

1. Bu satırlarda vurgulanan uygulama aşağıdakilerden hangisidir?

A) Takvim-i Vekayi

B) Ceride-i Havadis

C) Tercüman-ı Ahval

D) Tasvir-i Efkar

E) Muharrem Kararnamesi

2. Mimar Sinan, eserlerini üç dönemde sınıflandırarak en olgun ve teknik açıdan en mükemmel yapıyı "ustalık eserim" olarak nitelendirmiştir. Buna göre Mimar Sinan'ın ustalık dönemi eseri aşağıdakilerden hangisidir?

A) Şehzade Camii

B) Süleymaniye Camii

C) Selimiye Camii

D) Haseki Hürrem Sultan Camii

E) Rüstem Paşa Camii

3. Osmanlı Divân-ı Hümâyunu'nda görev yapan üyeler ve bu üyelere ait yetkiler ele alındığında aşağıdakilerden hangisi yanlış eşleştirilmiştir?

A) Sadrazam — Padişahın mührünü taşıyan mutlak vekili olarak divanda en üst yürütme yetkisine sahipti.

B) Kazasker — İlmiye sınıfında yer alarak askerî davalar ile adalet işlerinden sorumlu tutulurdu.

C) Nişancı — İç ve dış yazışmaları yürütür; ferman gibi belgelere padişah adına tuğra çekerdi.

D) Defterdar — Osmanlı maliyesinin başı olup devletin gelir ve gider hesaplarını tutardı.

E) Kazasker — Kalemiye sınıfında yer alarak yazışma ve kayıt işlerini yürütürdü.

4. Osmanlı Devleti'nde dirlik sistemine ilişkin aşağıdaki bilgilerden hangisi yanlıştır?

A) Tımarlı sipahiler, eyalet askerleri içinde en kalabalık grubu oluşturmaktadır.

B) Tımarlı sipahiler, dirlik sistemine dayalı Türk askerleridir.

C) Yıllık geliri 100 bin akçenin üzerinde olan dirlik arazisi has adını almaktadır.

D) Yıllık geliri 20 bin akçenin üzerinde olan dirlik arazisi zeamet olarak adlandırılmaktadır.

E) Yıllık geliri 100 bin akçenin altında kalan dirlik arazisi zeamet sayılmaktadır.

5. Osmanlı Devleti, 1831 yılında Takvim-i Vekayi adlı ilk resmî gazetesini yayımlamış; aynı dönemde padişahın irade ve onayının belgeler üzerindeki simgesi olarak tuğra kullanımı sürdürülmüştür. Buna göre bu iki uygulamadan aşağıdaki yargıların hangisine ulaşılabilir?

A) Osmanlı Devleti, XIX. yüzyılda resmî iletişimi hem basın hem de sembolik belgeleme araçlarıyla güçlendirmeye çalışmıştır.

B) Takvim-i Vekayi'nin yayımlanmasıyla tuğra uygulaması sona erdirilmiştir.

C) Resmî gazete, divan kararlarının yargı yetkisini devralmıştır.

D) Tuğra, yalnızca Takvim-i Vekayi sayfalarında kullanılan bir unsur hâline gelmiştir.

E) Basın faaliyetleri Osmanlı'da yalnızca azınlık toplulukları tarafından yürütülmüştür.

6. Mimar Sinan'ın eserleri sıralandığında "ustalık eseri" olarak nitelendirilen ve Edirne'de inşa edilen cami aşağıdakilerden hangisidir?

A) Şehzade Camii

B) Süleymaniye Camii

C) Haseki Hürrem Sultan Camii

D) Selimiye Camii

E) Mihrimah Sultan Camii

7. Mimar Sinan'ın dönemin mimari anlayışındaki doruk noktasını temsil ettiği, kendi ifadesiyle "ustalık eserim" olarak nitelendirdiği ve Edirne'de inşa ettiği yapı aşağıdakilerden hangisidir?

A) Süleymaniye Camii

B) Şehzade Camii

C) Selimiye Camii

D) Haseki Hürrem Sultan Camii

E) Rüstem Paşa Camii

Cevap Anahtarı

1. A	2. C	3. E	4. E	5. A
6. D	7. C			

Çözümler

1. Doğru cevap A’dır. Alıntıda resmî haberlerin yayımlanması ve devlet işlerinin halka duyurulması anlatılmaktadır; bu, Osmanlı'nın ilk resmî gazetesi olan Takvim-i Vekayi ile örtüşür. En güçlü çeldirici B’dir; Ceride-i Havadis de gazete adıdır, ancak resmî gazete değildir ve soru metnindeki 'resmî haberler' vurgusunu karşılamaz.

2. Mimar Sinan yapılarını çıraklık, kalfalık ve ustalık dönemi olarak üçe ayırmıştır. Çıraklık eseri Şehzade Camii, kalfalık eseri Süleymaniye Camii, ustalık eseri ise Edirne'deki Selimiye Camii'dir. En güçlü çeldirici Şık B'dir; Süleymaniye Camii Sinan'ın en ünlü ve büyük yapılarından biri olduğundan öğrenciler bunu ustalık eseri olarak karıştırabilir. Ancak ustalık eseri unvanı yalnızca Selimiye Camii'ne aittir.

3. Kazasker, Osmanlı Divânı'nda ilmiye sınıfının üst yargı temsilcisidir; askerî davalar ve adalet işlerini yürütür. Kalemiye sınıfı ise Nişancı başta olmak üzere yazışma ve kayıt işlerini üstlenen görevlileri kapsar. Şık E, Kazasker'i yanlış biçimde kalemiye sınıfına ve yazışma görevine bağladığı için hatalıdır. En güçlü çeldirici olan Şık C (Nişancı–tuğra eşleşmesi) tamamen doğrudur; tuğra çekmek Nişancı'nın asıl işlevidir. Şık D'deki Defterdar–maliye eşleşmesi de tarihsel olarak doğrudur; burada Defterdar yanlış sunulmamıştır.

4. Kaynaklara göre yıllık geliri 100 bin akçenin üzerinde olan dirlik has; genel kabule göre 20.000 ile 100.000 akçe arası zeamet; 20.000 akçenin altı ise tımar olarak sınıflandırılmaktadır. E seçeneği 'geliri 100 bin akçenin altında kalan arazi zeamet sayılır' demektedir; bu ifade hem tımarı hem de zeameti kapsayan aşırı genişletilmiş yanlış bir tanımdır. Doğru bilgi, zeametin 20.000-100.000 akçe aralığına karşılık gelmesidir. A ve B şıkları kaynaklar ile, C şıkkı kaynaklar ile doğrudan desteklenmektedir. En güçlü çeldirici D şıkkıdır; zeamet için 20 bin akçe eşiği gerçek bir bilgidir ve yanıltıcıdır.

5. Kaynaklar, Takvim-i Vekayi'nin 1831'de ilk resmî Osmanlı gazetesi olarak yayımlandığını; Kaynaklar, tuğranın padişahın imza işlevi gören resmî belgelemedeki simgesi olduğunu belirtmektedir. İki uygulama birlikte değerlendirildiğinde Osmanlı'nın resmî iletişimi ve belgelemeyi güçlendirme çabası çıkarımı en sağlam sonuçtur. B şıkkı kaynakların hiçbirinde desteklenmeyen bir iddia olup aşırı-genellemedir. C ve D şıkları dayanaksız kategori hatası içerir. E şıkkı ise kaynak bilgisiyle çelişen ve herhangi bir kaynakla desteklenmeyen yanlış bir genellemedir.

6. Kaynaklara göre Selimiye Camii, Mimar Sinan'ın ustalık dönemi eseridir ve klasik dönem Osmanlı mimarisinin zirve yapıtı olarak kabul edilir. Mimar Sinan, Şehzade Camii'ni çıraklık, Süleymaniye Camii'ni kalfalık eseri olarak nitelendirmiştir. Selimiye Camii, İstanbul'da değil Edirne'de bulunmakta olup bu ayırt edici özellik de kökle örtüşmektedir. Haseki Hürrem Sultan Camii ve Mihrimah Sultan Camii ise İstanbul'daki diğer Sinan yapılarıdır. En güçlü çeldirici Süleymaniye Camii'dir; çünkü İstanbul'daki büyük ölçeği nedeniyle ustalık eseri sanılabilir.

7. Kaynaklara göre Mimar Sinan, klasik dönem Osmanlı mimarisinde ustalık eserinin Selimiye Camii olduğunu belirtmiştir. Selimiye Camii, Edirne'de inşa edilmiş olup Sinan'ın üç dönem sınıflamasında (çıraklık-kalfalık-ustalık) son halkayı temsil eder. Süleymaniye Camii kalfalık eseri; Şehzade Camii çıraklık eseri kabul edilmektedir. En güçlü çeldirici Süleymaniye Camii'dir; İstanbul'da inşa edilen bu görkemli yapı çoğu zaman Sinan'ın en ünlü eseri sanılmakla birlikte ustalık eseri unvanını taşımaz.